

Italijanske avtoritete odredile evakuacijo prebivalcev iz Rima

Ameriške čete prodrle 65 milj daleč v notranjost Sicilije. Italijanski vojaki se podajajo v masah in brez odpora. Mussolini in Hitler se sestala v severni Italiji in razpravljala o militaristični situaciji. Prebivalci v centralni Italiji opozorjeni na nevarnost invazije.— Ruske armade v ofenzivi na 450 milj dolgi fronti.—Ameriške bombe potopile tri japonske bojne ladje na Pacifiku. Baze na japonskem otoku bombardirane

London, 21. jul.—Italijanske avtoritete so odredile masno evakuacijo prebivalcev iz Rima iz bojazni pred novimi napadi, se glase sem dospela poročila. Najmanj 250,000 ljudi bo moralo zapustiti mesto. Zavezniki letala so danes metala bombe na rimska predmestja.

Zavezniki stan, Afrika, 21. jul.—Ameriške in kanadske čete so danes okupirale Enno, središče železnice in cest v osrčju Sicilije. Osiščna sila beži iz srednjega in zapadnega dela otoka v smeri Messine, mornarične baze na nasprotni strani italijanske celine.

London, 21. julija.—Exchange Telegraph je prestregel radijsko poročilo iz Pariza, da so se britske čete skušale izkrcati v bližini Barija na južnovzhodnem obrežju italijanske celine. To trdi, da so topniške baterije in obrambna sila preprečile izkrcanje in da se je poskus izjalovil.

Zavezniki stan, Afrika, 21. julija.—Ameriške čete, ki prodirajo v notranjost Sicilije, so ujele več sto italijanskih vojakov. Poročila, da se Italijani puntajo proti nemških poveljnikom, se vzdržujejo.

Zadnja vest se glasi, da so ameriške čete dosepele v okolico Sante Catherine, ki leži trinajst milj zapadno od Enne, središča vseh cest in železnic v osrčju Sicilije. Kanadske čete so natele na močan odpor s strani petnajste nemške oklopne divizije v prodiranju proti Amerini.

Vest iz glavnega zaveznikega stana pravi, da se italijanski vojaki podajajo ameriški sili v masah in brez odpora. Povelja nemških častnikov, da morajo vzdržati za vsako ceno, Italijani ignorirajo. Ameriške kolone so prodrle 65 milj daleč v notranjost Sicilije in izgleda, da bodo kmalu presecale otok na dvoje.

Na vzhodu pri Cataniji, strateški mornarični bazi, je v akciji osma britska armada, kateri poveljuje general Bernard L. Montgomery. Ta je včeraj zadržal napad nemških oklopnih kolon. Prvi oddelki armade so udrli v predmestja Catanije in znamenja kažejo, da bo mesto kmalu padlo. Ko se to zgodi, bo britska armada začelo prodirati proti Messini in skušala odrezati Sicilijo od italijanske celine.

Uradni komunikacije pravi, da so ameriški letalci razbili železniške postaje in tiri v Rimu, po katerih so vozili vlaki v severno in južno Italijo, dve vojaški letališči in kemično tovarno. Napada na Rim se je udeležilo 500 ameriških bombnikov in izmed teh se samopet ni vrnilo v svojo bazo.

Bern, Švica, 21. jul.—Mussolini in Hitler sta se sestala v nekem mestu v severni Italiji in razpravljala o militaristični situaciji, se glasi poročilo, ki je bilo istočasno objavljeno v Rimu in Berlinu. Hitler je dospel tja z letalom, Mussolini pa se je pripeljal s posebnim vlakom.

Sestanek je sledil konferenci med člani italijanskega in nemškega generalnega štaba. Poročilo trdi, "da so se razgovori med Mussolinijem in Hitlerjem

vršili v običajni atmosferi popolnega sporazuma." Uradni osiščni krogi molče o rezultatu razgovorov med Mussolinijem in Hitlerjem ter člani generalnih štabov. Poučeni krogi trdijo, da so se na konferenci sestali italijanski generali Vittorio Ambrosio, Francesco Rosi, Rino Corso Fougler, admiral Arturo Riccardi, nemški državni maršal Goering, feldmaršal Wilhelm Keitel in člani generalnih štabov. Konferenca se je vršila v času, ko so ameriške bombe padale na Rim.

Papež Pij je suspendiral avdienco po bombnem napadu na Rim. Nemška radijska poročila trdijo, da bo papež postal oster protest predsedniku Rooseveltu zaradi porušenja bazilike St. Lorenze. Berlin priznava evakuacijo prebivalcev iz rimskih distriktov, ki so bili tarča bombardiranja iz zraka. Veliko število ljudi je prespalo noč na trgu pred katedralo Sv. Petra. Italijanski komunikacije trdi, da so bombe ubile 166 ljudi in ranile 1659.

Italijansko vrhovno poveljstvo je opozorilo prebivalce v centralni Italiji na nevarnost zaveznike invazije. Ako se bodo zaveznike čete izkrcale na ozemlju med Rimom in Florenco, bodo pričeli zvoniti cerkveni zvonovi v svarilo prebivalcem. Takrat bo ves promet ustavljen in ljudje bodo morali ostati v svojih hišah in čakati na navodila.

London, 21. jul.—Poletna ofenziva ruske armade je v teku na 450 milj dolgi fronti, ki se razteza od Orla na severu do rek Donec in Mius na jugu, se glasi radijsko poročilo iz Moskve. Rusi so prebili nemško bojno črto na južozapadni strani Voronilovgrad in prekoračili reko Mius v več krajih.

Sovjetske čete so reokupirale nadaljnjih 50 mest in vasi v ofenzivi na fronti med Orlom in Brijanskom. Samo v enem sektorju te fronte je padlo čez pet tisoč Nemcev v bitki z Rusi. Prvi ruski topniški oddelki so dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno samo devet milj od Orla, kjer je zbrana močna nemška vojaška posadka. Topovi bruhaajo granate in šrapnele na mesto.

Zavezniki stan na Pacifiku, 21. jul.—Ameriški bombniki so zdrbili nov japonski poskus glede ojačanja oblegane japonske posadke pri Mundi, otok New Georgia. Bombe so potopile dva japonska rušilca in eno križariko. Japonski vojaški transporti so se morali vrniti nazaj iz zaliva Vella.

Vest iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja pravi, da se je jeklen obroč okrog Munde zožuje. Vsi poskusi Japoncev, da ojačajo vojaško posadko, so se izjalovili.

Japonske izgube na morju od začetka zaveznike ofenzive znašajo 25 potopljenih in poškodovanih bojnih ladij in transportov.

Odpust rudarjev iz armade

Vojni department odobril akcijo

Washington, D. C., 21. jul.—Vojni department je avtoriziral odpust 4500 mož, ki so prej delali v rudnikih bakra in cinka, iz armade, je naznanil vojni podtajnik Patterson.

Patterson je dejal, da je zadeva v rokah vrhovnega poveljstva devetega armadnega zbora, čigar glavni stan je v Douglasu, Utah. To poveljstvo bo odločilo glede odpusta bivših rudarjev iz armade.

Vojni podtajnik je dejal, da bodo možje izbrani izmed prostovoljcev in njihova imena pridejo na seznam rezervnega zbora. Oni, ki bodo odpušeni iz armade, bodo delali v rudnikih kot civilisti. Armada ne bo kontrolirala mezd in delovnih pogojev.

Unije so lahko akcije v politiki

Murray napovedal
boj reakciji
v kongresu

Washington, D. C., 21. jul.—Unije Kongresa industrijskih organizacij se lahko udeležujejo političnih aktivnosti in prispevajo denar za izvolitev kandidatov za federalne urade, ne da bi s tem kršile provizije Connally-Smithovega protistavkovnega zakona. Tako je izjavil Lee O. Pressman, pravni svetovalec CIO.

Pressman je informiral voditelje unij CIO, da lahko trošijo denar, energijo in čas v volilnih kampanjah pod pogojem, da denar direktno trošijo delavske organizacije, ne pa na podlagi dogovorov s kandidati in njihovimi političnimi strankami ali političnimi odbori. Connally-Smithov zakon prepoveduje delavskim organizacijam prispevanje denarja za izvolitev onih, ki kandidirajo za federalne urade. Pressman trdi, da se prepoved ne aplicira na primarne volitve, ko so imenovani kandidati za federalne urade. On opira to trditve na odloke federalnega vrhovnega sodišča. Federalni justični department še ni izjavil, ali se provizije omenjenega zakona aplicirajo na primarne in splošne volitve ali ne.

Pressmanovo tolmačenje Connally-Smithovega zakona podpira deklaracija Philipa Murrayja, predsednika CIO, da bo njegova organizacija vodila boj proti reakciji v kongresu in skrbela, da v kongres pridejo prijatelji organiziranih delavcev.

Pressmanovo tolmačenje Connally-Smithovega zakona podpira deklaracija Philipa Murrayja, predsednika CIO, da bo njegova organizacija vodila boj proti reakciji v kongresu in skrbela, da v kongres pridejo prijatelji organiziranih delavcev.

Pressmanovo tolmačenje Connally-Smithovega zakona podpira deklaracija Philipa Murrayja, predsednika CIO, da bo njegova organizacija vodila boj proti reakciji v kongresu in skrbela, da v kongres pridejo prijatelji organiziranih delavcev.

Pressmanovo tolmačenje Connally-Smithovega zakona podpira deklaracija Philipa Murrayja, predsednika CIO, da bo njegova organizacija vodila boj proti reakciji v kongresu in skrbela, da v kongres pridejo prijatelji organiziranih delavcev.

Nov načelnik komisije za prehrano

Washington, D. C., 21. jul.—L. B. Pearson, pravni svetovalec kanadskega poslanstva v Washingtonu, je bil imenovan za načelnika komisije za prehrano Združenih narodov. Pavel Čegula, član ruske nakupne misije in Tsou Pingwen, član kitajske nakupne misije, sta bila imenovana za podnačelnika.

prvi bombni napad na japonski otok od 18. aprila preteklega leta, ko so ameriški letalci pod poveljstvom generala Jamesa H. Doolittla bombardirali Tokio.

DRŽAVNI TAJNIK HULL DOBIL NOVO POZICIJU

Roosevelt ustanovil
urad za ekonomsko
koordinacijo

SPOJITEV CIVILNIH
AGENTUR

Washington, D. C., 21. jul.—Predsednik Roosevelt je ustanovil urad za zunanjo ekonomsko koordinacijo in imenoval državnega tajnika Hulla za direktorja. Za izvrševanje številnih funkcij, ki spadajo v področje novega urada, bo najbrže ustanovljena ženska armada SDC (State Department Corps). Uradniki državnega departamenta so razkrili, da se več žensk, ki so se izveščale za službo v tujini, nahaja v francoski severni Afriki.

Mnogo žensk, ki so uposlene v državnem departamentu in imajo gotove kvalifikacije, bo dobilo službe v ameriških poslatištih in konzulatih v tujini. Državni tajnik je bil instruiran, naj stori korake za spojitve vseh civilnih agentur v pokrajinah, ki so bile iztrgane iz rok osišk in prišle pod kontrolo zaveznikov.

"Naše civilne agenture morajo biti zadostno pripravljene za sodelovanje z vojaško silo," pravi Roosevelt v pismu državnemu tajniku. "Potrebno je osredotočenje militarističnih in civilnih naporov, da se izvede popolna mobilizacija sredstev za uspešno nadaljevanje vojne proti osiščni sili in reševanje problemov, ki prihajajo na površje."

Za pomočnika Hullu sta bila imenovana Dean Acheson in Thomas Finletter. V področje novega urada spadajo ekonomske aktivnosti v osvobodjenih pokrajinah, rekrutiranje in vežbanje ljudi, ki bodo vodili te aktivnosti in koordinacija in kontrola izvajanja ekonomskih smernic.

Rekrutiranje in vežbanje osebja civilnih agentur v tujini je bilo poverjeno posebnemu odboru. Ta bo skrbel, da bo vse gladko teklo.

Uradno naznanilo iz Bele hiše pravi, da bo novi urad za ekonomsko koordinacijo izvrševal tudi funkcije, ki so prej spadale v področje odbora za ekonomsko vojno in korporacije za rekonstrukcijo financ.

Stavka ustavila obrat v vojnih tovarnah

Connersville, Ind., 21. jul.—Stavka je ustavila obrat v štirih tovarnah McQuay-Norris Manufacturing Co., ki izdeluje naboje za armado. Stavko je izzval mezdni spor med delavci in kompanijo. V stavki je zavezovalnih 1200 delavcev, članov avtne unije CIO. Nadaljnjih 400 delavcev je zastavkalo pri Steel Kitchen Corp., ko je slednja odbila zahtevo za zvišanje mezd. Uradniki avtne unije so izjavili, da niso avtorizirali oklica stavke.

Bivši vodja bundovcev izpuščen iz zopora

Chicago, 21. jul.—William B. Wernecke, bivši vodja Nemško-ameriškega bunda, nacijske organizacije, je bil izpuščen iz ječe, v kateri je prebil štiri tedne, ko so njegovi odvetniki položili poročstvo v vsoti \$10,000. Wernecke je bil obsojen na pet let zopora in plačitev \$10,000 na obravnavi pred federalnim sodiščem zaradi kršenja nabornega zakona. On je paradržal kot pridigar z namenom, da se izogne vojaški službi.

Švedska prekličie pakt z Nemčijo

Vlada revidirala
svoje stališče

London, 21. jul.—Iz zanesljivih virov je prišla vest, da bo Švedska kmalu preklicala pogodbo z Nemčijo, sklenjeno pred tremi leti, ki dovoljuje prevoz nemških čet preko švedskega ozemlja. To se bo najbrže zgodilo v času največjih manevrov švedske armade, ki se prično prihodnji mesec.

Švedska vlada je revidirala svoje stališče kot posledica udarcev, ki jih dobiva osiščna sila v Siciliji in Rusiji. Sedaj je uverjena, da je minila nevarnost nemške invazije. Vlada je dovolila prevoz nemških čet preko švedskega ozemlja pod ptiškom v juliju 1. 1940 po kapitulaciji Francije pred Nemčijo. Zadevno pogodbo je sklenila iz bojzani pred nemško invazijo.

Odločitev glede preklicanja pogodbe je udarec Nemčiji. Ona ne bo mogla prevažati vojaških čet in orožja svoji oboženi sili na Norveškem. Odločitev je nadaljnji dokaz, da hoče Švedska pretrgati stike in dogovore z Nemčijo, ki bi jo lahko spravili v zagato po porazu osišk in v času, ko se bodo vršile razprave o uditvi miru v povojni dobi.

Berlin je bil že opozorjen, da bo Švedska preklicala pogodbo. To se je zgodilo, ko je nemški poslanik Hans Thomsen obiskal švedskega zunanjega ministra Kristijana Guentherja. Slednji je poveljal poslaniku, da je švedsko ljudstvo proti transportaciji nemških čet preko švedskega ozemlja.

Zavezniki bodo osvobodili Italijo

General Eisenhower
objavil proklamacijo

Zavezniki stan, Afrika, 21. jul.—Ameriški general Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zaveznike sile, je naslovil proklamacijo prebivalcem Sicilije, da je cilj zaveznikov osvoboditev Italijanov izpod fašističnega režima; ko bo ta strmoglavljen, bo Italija postala svobodna država.

"Zavezniki stan, Afrika, 21. jul.—Ameriški general Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zaveznike sile, je naslovil proklamacijo prebivalcem Sicilije, da je cilj zaveznikov osvoboditev Italijanov izpod fašističnega režima; ko bo ta strmoglavljen, bo Italija postala svobodna država.

Proklamacija dalje pravi, "da bo fašistična stranka likvidirana in vse druge organizacije, ki so povezane z njo. Med temi sta fašistična milica in fašistična mladinska organizacija. Doktrine propagande fašistične stranke ne glede na obliko, ki jo zavzemajo, se ne bodo več širile. Zavezniki stan, Afrika, 21. jul.—Ameriški general Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zaveznike sile, je naslovil proklamacijo prebivalcem Sicilije, da je cilj zaveznikov osvoboditev Italijanov izpod fašističnega režima; ko bo ta strmoglavljen, bo Italija postala svobodna država.

Domače vesti

Obiski in pozdravi
Chicago.—John in Helena Mežnaric iz Chicaga in njun sin John Mežnarich mlajši, ki je na vojaškem dopustu in kateri služi v Camp Howzeju, Texas, so 20. t. m. obiskali gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Iz Pennsilvanije
North Braddock, Pa.—Dne 13. julija je tukaj umrla Mary Zupančič, stara 77 let in doma iz Podbukovja pri Stični na Dolenskem. Njeno deklško ime je bilo Hribar in v Ameriki je živela 54 let. Tukaj zapuška moža Jos. Zupančiča, tri sinove, tri hčere in brata Franka Hribarja.

Polica ustrelil mladeniča
Chicago.—Dne 19. t. m. je bila na severni strani mesta divja gonja na ulicah. Policijski avto je podil "karo", katera je drvela menda 90 milj v uri in se ni zmenila za rdeče signale na križiščih. Končno je policija streljala in krogla je zadela vozitelja divjega avta v glavo od zadaj in ga ubila. Vozitelj je bil Stanko Sajovic, Slovenec, rojen tukaj. Bil je večkrat aretiran zaradi nekih prestopkov in nahajal se je pod policijskim nadzorstvom (parole). Druge podrobnosti niso znane.

Smrtna nesreča v rovu
Bearcreek, Mont.—Dne 18. julija je bil pri delu v premogovniku ubit John Lukič, član društva 112 SNPJ. Istočasno je njegovemu tovarišu zlomilo nogo.

Iz Kansasa
Cockerill, Kans.—Pred dnevi je tukaj umrl Joe Piliš, star 70 let in rojen v Šmartnem pri Celju na Štajerskem. V Ameriki je bil 37 let in zapuška dve hčeri. Bil je član in predsednik društva 235 SNPJ.—V Edisonu, Kans., je pa umrl 67-letni Anton Potisek, doma iz Kostrelnice pri Litiiji na Dolenskem. V Ameriki je bil 40 let in tukaj zapuška ženo in dve hčeri. Bil je dolgoletni član društva 235 SNPJ. Oba pogreba je imel v oskrbi Slovenski združni pogrebni zavod.

Nov pomožni poveljnik ameriške letalske sile

Washington, D. C., 21. jul.—Vojni department je naznanil, da je bil general Edwin S. Perrin imenovan za pomožnega poveljnika ameriške letalske sile. On je nasledil generala Thomasa J. Hanleyja, ki je bil pred nekaj tedni imenovan za poveljnika letalskega zbora, čigar glavni stan je v Maxwellu, Ala.

Bolgarija dobila grško Makedonijo

Kairo, Egipt, 21. jul.—Nemčija je izročila Bolgariji vso grško Makedonijo z izjemo Soluna in ozemlja v ozadju tega mesta, se glasi poročilo iz zanesljivih virov. Javne naprave so ustavile funkcije v Makedoniji in grška policija ter uradniki so odgovorili v Solun. Poročila omenjajo nemire in nepokoj med prebivalci.

Senatorji si ogledajo vojaško cesto

Washington, D. C., 21. jul.—Člani senatnega pododseka za ceste bodo odpotovali iz Great Falls, Mont., v Kanado in si ogledali vojaško cesto, ki spaja Ameriko z Alasko. Ti so Scugham, Chavez, McClellan, Buck in Moore.

Nemci utrjujejo Dodekaneške otoke

Carigrad, Turčija, 21. jul.—Nemci utrjujejo italijanske Dodekaneške otoke v vzhodnem delu Sredozemskega morja, se glasi sem dospelo poročilo. Tja je v zadnjih dneh prišlo tudi več tisoč nemških vojakov. Iz tega mnogi sklepajo, da Nemci vidijo nevarnost zaveznike invazije otokov.

LEWISOVI POGOJI ZA VRNITEV RUDARJEV V ADF

Odložitev izravnave
jurisdikcijskih sporov

STALIŠČE ČLANOV
ODBORA ADF

Washington, D. C., 21. jul.—John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, je predložil pogoje glede vrnitve svoje organizacije v Ameriško delavsko federacijo. Eden izmed teh je, da ADF ugodi prošnji UMWA in potem naj se razpravlja o vprašanju izravnave obstoječih jurisdikcijskih sporov.

Lewisova deklaracija, podana na konferenci s člani posebnega odbora ADF, bo morda zavrla akcijo glede vrnitve rudarske unije. Člani tega odbora so Daniel J. Tobin, predsednik mednarodne bratovščine voznikov; Matthew Woll, predsednik unije bakrovezov in podpredsednik ADF, in George M. Harrison, predsednik unije železniških klerkov. Načelnik odbora je Tobin.

Člani eksekutivnega sveta ADF so prej izjavili, da morajo biti vsi jurisdikcijski spori izravnavani pred odobritvijo Lewisove aplikacije za vrnitev rudarske unije v ADF. Eno jurisdikcijsko vprašanje se tiče usode progresivne rudarske unije v Illinoisu, včlanjene v ADF, drugo pa 50. distrikta UMWA, ki ima po Lewisovi izjavi 50,000 članov. Ti niso rudarji in voditelji strokovnih unij ADF trdijo, da bi ti morali biti člani njihovih unij.

Harrison je na sestanku s časniki po konferenci s Lewisom dejal, "da situacija ne izgleda slabše po seji, kar pomeni, da je boljša." Lewis je potem izročil časniki kopije svoje izjave, ki se glasi:

"Rudarska unija je uspevala delavska organizacija. Njene smernice in število članov so znane javnosti. UMWA je bila 46 let včlanjena v ADF in aplikacija za ponoven vstop je vložila v interesu enotnosti organiziranega delavskega gibanja. Ona se hoče vrniti, kakršna je, in pričakuje, da je bo ADF sprejela kot tako. V sedanjih okoliščinah se UMWA ne zanima za vprašanje hipotetične jurisdikcije. Ta naj se izravna po vrnitvi v federacijo."

Lewisova unija se je odcepila od Ameriške delavske federacije pred šestimi leti in postala je jedro Kongresa industrijskih organizacij. Tri leta pozneje se je ločila od CIO in postala neodvisna organizacija.

Ne Lewis in ne Tobin ni razkril, ali je bila na konferenci razprava o izravnavi jurisdikcijskih sporov. Možnost je, da bodo člani eksekutivnega sveta ADF razpravljali o prošnji glede vrnitve rudarske unije na svoji seji, ki se bo vršila prihodnji mesec v Chicagu.

General Giraud dospel v London

London, 21. jul.—General Henri Giraud, vrhovni poveljnik francoske obožene sile v severni Afriki in sofačelnik odbora za osvoboditev Francije, je dospel sem iz Amerike. On bo ostal v Londonu nekaj dni kot gost angleške vlade. Giraud bo imel razgovore s premierjem Churchillom, ameriškim vojnim tajnikom Stimsonom, ki se nahaja v Londonu, ter drugimi angleškimi in ameriški voditelji. Po zaključanju razgovorov bo odletel v Afriko, odkoder je odpotoval v Ameriko pred dvema tednoma.

Glasovi iz naselbin

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanačo \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Neslov na vse, kar ima slik s listom

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1943), poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Stari kraj pred preobratom

Te dni je prišla vest, da Mussolini izpraznjuje francosko pokrajino Savojo in Balkan. Invazija Sicilije, katera je že v teku, in invazija italijanske celine, katera se prične vsak čas, je prisilila fašističnega diktatorja, da postreže "dno sode" in pobere vse, kar ima vojaškega, za obrambo Italije, kar pa mu ne bo dosti pomagalo.

Izpraznjene kraje v Franciji so takoj zasedli Nemci. Nobenega dvoma ni, da bodo Nemci nadomestili tudi one dele Balkana, ki jih zapuste Italijani, to je Dalmacijo, del Hrvaške, Crno goro, Albanijo in Grčijo z otoki vred.

Do danes še ni poročila, da Italijani zapuščajo tudi "Ljubljansko provinco" v Sloveniji, ni pa nobenega dvoma od naše strani, da v bodočih tednih, ko zavezniki zasedejo južni del Italije, bodo italijanske čete zapustile svoj del Slovenije—kar pomeni, da bodo Nemci planili v Ljubljano in po vsem Dolenjskem ter Notranjskem; lahko se zgodi, da nemški nacisti vderejo tudi na Primorsko in zasedejo Trst in Reko.

Za Slovence ne bo v tem primeru nobene izpembe—in kakor so doslej slovenski gerilci vodili boj z Italijani, tako ga bodo tudi z Nemci. Slovenci bodo toliko na boljem, da po odhodu Italijanov ne bodo več raztrgani, temveč bodo imeli opraviti v glavnem z nacističnim tiranstvom. To pa bo le začasno—dokler invazija Američanov in Angležev ne doseže Slovenije.

Sumljiva vest, da Italijani sklepajo nekakšen "mir" s Slovenci, je najbrže znamenje, kolikor je resnična, da se Italijanski krivoliki pripravljajo za odhod iz "Ljubljanske provincie."

Medtem pa se lahko zgodi, da pride rešitev za Slovence veliko prej, kakor je pričakujemo. Invazija Italije po zaveznikih se lahko izvrši ne samo od juga, pač pa tudi od severa po Jadranskem morju in z okupacijo Reke in Trsta.

Od tam je tudi boljša pot na vzhod—na Balkan.

Vojaška vlada v Italiji

Ameriške in angleške čete so skoro že dva tedna na italijanskih tleh (otok Sicilija je del Italije) in v prihodnjih tednih se bo odločila usoda Italije. Po okupaciji ene tretjine Sicilije je prišla uradna vest, da so zavezniki tamkaj že ustanovili svojo vojaško vlado.

Vojaška vlada zaveznikov v Siciliji, ki se lahko smatra za vzorec vojaške oblasti za vso Italijo in druge sovražne teritorije, ki bodo še letos zasedeni po zaveznikih, se imenuje "amgot" (kratica za "allied military government of occupied territory") in je organizirana iz ameriških in angleških višjih vojaških častnikov. Angleški general Harold Alexander je vojaški guverner Sicilije.

Kar je važno pri tem koraku, je proklamacija te vojaške vlade na prebivalstvo Sicilije, katera se v jedru glasi, da ves vpliv fašizma mora biti uničen. "Fašistična stranka mora biti uničena. . . vsi fašistični vodje morajo biti odstavljeni. . . fašistična milica in fašistična mladinska organizacija morata biti povsod razpuščeni. . ." Tako se glasi proklamacija.

Amgot pravi dalje v svoji proklamaciji, da ne bo trpela nobenih političnih aktivnosti in za lokalne politike ne bo nobenih prednosti. Zavezniška vojaška oblast bo vladala po svojih uradnikih—ki so bili za ta posel že izveščani doma v Ameriki in Angliji—in kateri niso v nobeni zvezi s fašisti.

Vsi fašistični zakoni in dekreti bodo sproti odpravljeni v vsakem zasedenem mestu, vse druge domače postave, ki niso v konfliktu z novimi naredbami, pa lahko ostanejo v veljavi začasno. Amgot bo vodila odmerjanje živil za prebivalce.

Iz te proklamacije je jasno, kakor je že prej naznanil radio iz Alžira, da ne bo kompromisa s fašizmom. V omenjenem radiogovoru je bilo rečeno: "Kadar pride čas, si bodo Italijani lahko volili vlado, kakršno hočejo imeti, ampak ne fašistične." Brez-pogojna kapitulacija za Italijo torej pomeni tudi kapitulacijo vsega fašističnega sistema.

Ultimat, ki sta ga zadnji teden naslovila predsednik Roosevelt in angleški premier Churchill na ljudstvo Italije, obeta Italijancem mir in svobodo, če se podajo. Vprašanje je, kateri politični elementi v Italiji so že pripravljene, če so, da lahko organizirajo novo vlado v smislu tega ultimata, kadar pride čas.

Kakor je pred nekaj dnevi poročal Christian Science Monitor iz Bostona, ki je po navadi dobro informiran o političnih dogodkih v Evropi, je v Italiji že od zadnjega januarja na delu "stranka akcije," katera je kombinacija kričanskih demokratov, liberalcev, socialistov in komunistov. Ta mešanica se je zedinila glede glavnih točk, ki so: 1) Italija mora biti demokratična republika; 2) industrije, banke in trgovine morajo biti pod kontrolo države; 3) cerkev mora biti ločena od države; 4) Italija mora imeti svobodo tiska, govora, vere in organiziranja delavcev v unije in zdruge.

Monitor pravi, da "stranka akcije," ki predstavlja proletariat in srednje sloje, je postavila novi red, ki ni ne socializem, ne komunizem, niti ni kapitalizem, je pa zmes vsega tega. Kako stoji ta organizacija danes in kakšne zveze ima z Italijani v inozemstvu, zlasti v Ameriki, če jih sploh ima, ne vemo. Domnevamo pa, da je ta organizacija fakt in deluje za razkroj fašizma v Italiji. Delavske stavke v Milanu pred kratkim, demonstracije za mir in masne aretacije "defetistov," ki so bile izvršene zadnje tedne po Italiji, gredo vsekar na rovač te organizacije.

Nekoliko iz življenja

Bellingham, Wash. — V mojem zadnjem dopisu sem zapisal, da sem na splošno "zadovoljen." In sicer ne samo radi tega, ker imam nekaj prihrankov, pač pa bolj vseled tega, ker so se nekateri motili v svoji sodbi o meni. To se tiče starega kraja in tudi tukaj.

Ko so slišali, da se odpravljam v Ameriko, so bili skoro vsi Metličani in drugi, ki so me poznali, mnenja, da "nisem sposoben za Ameriko." Njih sodba je bila: "Izgubil se bo . . . na ženo in otroke bo pozabil . . . ali misli, da se v Ameriki 'muhte' živi? . . . Jure ni za težko delo . . . ja, za šuštarja bo že, a za drugo delo ni . . ."

Seveda so vse to slišali starši moje žene in odločili, naj ostane doma in čevljarim naprej, kar je bilo tudi Neži dovolj, kajti kakor je slišala od "pametnih" mož, jaz nisem sposoben za Ameriko . . . Jaz sem pa tudi včasih trdovraten in kar si utemujem v glavo, mora biti po mojem. Jezilo me je, da žena in njeni starši toliko verjamejo drugim jezikom, na moje besede se pa niso ozirali. Mislili so, da me je prišlo "vandranje", da bi šel po svetu kot nekoč.

Naravno, da sva se z ženo prepirala radi tega in zdelo se mi je, da tudi ona nič ne da na moje besede, da mislim pošteno in da bom pošiljal domov. Bilo je med nama nekaj, kar me je zelo bolelo in zato sem se odločil, da grem v Ameriko. Pojdem, pa naj se zgodi kar hoče. Ni vrag, da sem jaz telesno najbolj "svoh" od vseh onih, ki so bili v Ameriki in pošiljali denar domov. Res nisem — gorila, sem pa zdrav, in če je človek zdrav, prestane veliko napora, čeprav ne tehta veliko. Tako sem si dajal korajže.

Tisto, kar me je bolelo, je bilo to, da me žena ni imela "za možaka", kot pravimo. Ona je bila od bogate in spoštovane hiše — pisali so se Muc — jaz pa sem bil — ubogi šuštarček, sin starega Orajta, "ki pa bo prav tako 'frtomelast' in trmast kot je stari," kakor so govorili ljudje. Vrh tega pa moj oče ni imel svoje hiše, marveč smo kočarili ali živeli v "rentu". Zato smo šli otroci služiti v zgodnji mladosti. Mene je dal oče v Suhor v službo za pastirja, ko mi še ni bilo deset let — to je bilo leta 1890. Bil sem otrok in moja gospodinja je bila teta mojemu očetu. Tako sem bil pri svojih ljudeh in po šoli pašel kravič in voliček.

Tam sem bil eno leto, potem pa me je oče vzel domov, češ, da v šoli v Suhorju ne uče nemškega jezika, v Metliki so ga pa. Pa me je vzel domov, da se bom vsaj nekoliko naučil nemščine. V Suhorju sem bil že v četrtem razredu, ko sem prišel domov, sem se moral v Metliki zopet vrniti v tretji razred radi nemškega jezika. Tako sem prišel v tistem razredu skupaj s par let mlajšimi učenci, med katerimi je bil tudi sedanji urednik Prosvete Ivan Molek.

S štirinajstim letom starosti sem se šel učiti čevljarstva, potem pa sem začel "vandrat", kot sem že nekoč pisal. Črtila se me je želja, videti svet, a najbolj me je mikal Trst že ra-

di morja. In res bilo je vse zanimivo v Trstu, ljudje veseli — lahko bi jih imenoval "lahkoživce" — prijazni in odkriti veseljaki. "Samo da je za danes, kaj nam mar jutri . . ." Jezik v mestu je bil italijanski, v okolici pa slovenski. In tudi zavedni so tam Slovenci!

Tako sem v Trstu preživel moja najlepša leta. Le "suh" sem bil zmiraj, kajti prihraniti nisem mogel nič. V Metliki je bila med tem časom razprodana Zavinškova graščina na parcelo in stavbe — kar je mogel kdo kupiti. Kupec je moral takoj plačati deset odstotkov kupne cene. Tako je tudi moj oče kupil parcelo zemlje kak kilometer ven iz Metlike pri Križevski vasi, ampak na lepem kraju in pri glavni cesti. Tam je potem napravil hišico, da mu ne bo treba stanovati po tujih hišah in biti v strahu, kdaj ga poženejo ven.

Nekoč sem že omenil, da smo imeli "grunt" na Božakovem, kjer nas se je rodilo pet otrok, potem pa še dva v Metliki. "Grunt" je bil prodan za dolg. Ni bilo dosti, četrť posestva, ampak tam so tudi temu rekli "grunt". Bilo je menda leta 1888, ko je šel oče v Ameriko, toda se je po enem letu vrnil domov "suh", brez "pare". Kaj je bilo vzrok, da ni ostal v "objubljeni deželi" toliko časa, da bi bil kaj za služil, ne vem, vem pa, da mu je bilo pozneje zelo žal, a pomagati si ni mogel. In tako smo živeli in odraščali.

Moj brat Tone je postal dober delavec in vsako ga je rad vzel na delo. Pri konjši se ni ustrasil nobenega in na kmetih dober kosec že nekaj šteje. Bil je tudi muzikant na harmoniko in hodil je igrat po svatbah in ob nedeljah po gostinah — seveda, kdor ga je hotel in plačal, ponujal pa se ni. Tako je Tone imel vedno nekaj kron v žepu, a oče pa vedno — suh. Tudi tistih 60 kron za nakup tiste parcele je dal Tone, a šla je na očetovo ime. Pa tudi Tone ni imel toliko, da bi delali hišo brez posojila, ki ga je menda dala posojilnica. Stala je 700 kron in imela je dve sobi in vežo.

O tem zidanju hiše so mi seveda vse povečano poročali v Trst in me vabili domov. In res me je gnala silna radovednost, kajti za nas je bilo to že nekaj. Kmalu smo se videli, toda kaj hočem doma? Tako sem bil zopet namenjen, da grem po svetu, toda me pregovore, naj ostane doma in začnem s čevljarstvom na lastno roko. Mati pa mi je hitela pripovedovati: "Ta in ta vdovica ima hišo na prodaj, ker bo vzela tega in tega in bo šla k njemu." S tisto vdovico se je mati dobro razumela in ženske so sklenile, da bi jaz kupil tisto hišico in se oženil. In tako je tudi bilo. Povrh so me ženske tudi oženile z Ivanovo Nežo iz Primostka.

Po pravici povem vsem, da sem ženo ljubil in vem, da je tudi ona mene ljubila. Edina krivda je bila — revščina. Videl sem vse, na primer tudi to, da je trpel njen ponos — bila je zelo ponosna ženska in je imela z drugimi ženskami jako malo prijateljstva. Trpela je

torej na ponosu, ker ni poročila premožnega ali vsaj uglednega rokodelca, ampak vzela je sina bajtarja. Mnogokrat jo je grizlo to ponižanje, da mi še odgovora ni dala, če sem jo kaj vprašal. Včasih jo je bilo tako sram pred svojimi bivšimi "prijateljicami", da ni vedela, kam bi se obrnila. No, mnoge so prišle iz gole radovednosti, da si naroče nove čevlje ali pa so prinesle stare v popravilo, samo da so videle, "koga je Neža vzela."

Tako se je najina ljubezen pričela hladiti. Njeni starši so si mnogo prizadevali stvar izboljšati, ali brez denarja ne moreš ničesar doseči. Oni so prej mislili, da ima čevljar dober zaslužek. (Konec prihodnjič.)
George Gornik.

Vsakoga nekaj

Benld, Ill.—Nihče se ne oglasi od našega društva, sploh ne iz te okolice. Ne vem, zakaj noben društveni uradnik ne poroča novic. Dne 23. junija je bil v postelji ustreljen Peter Bosiljevac, član društva 336 SNPJ. Zapuščala edinega sina Petra ml., katerega so zaprli kot morilca očeta.

Žena pokojnega Petra je bila 15. februarja 1942 ubita od avtomobila, njegovemu sinu pa je tudi žena umrla 15. julija 1942. Zapustila je tri male otroke v starosti od dveh do sedem let. Od takrat sta živela vdovca, oče in sin, skupaj z otroki, katere pa je največ oskrboval pokojni ali stari oče. Sin ga je našel v postelji ustreljenega. Do pogreba je policija ves čas pazila na sina, na dan pogreba ga je pa kar s pokopališča odpeljala v zapor. Dva mala otroka sta začasno vzela v oskrbo Andy in Lena Ferjančič, ker druge nečeta biti, starejši sin pa je pri sorodnikih, dokler se stvar ne izravnava.

V bolnišnici se nahaja Eva Kurlika, kateri so 12. julija odrezali nogo. Tudi ona je članica našega društva 336 SNPJ.

V Prosveti večkrat vidim, da se ženske malo pokavsaajo. To je fajn in take dopise rada čitam. Zadnji teden je bilo v Illinois State Registerju poročano, da Curtis Wright Co. izdeluje ničvredne motorje za vojaške aeroplane. List je prinesel to novico z majhnim naslovom na eni izmed notranjih strani, to je čim bolj skrito, da čitatelji ja ne bodo opazili. Curtis Wright Co. je bogato kapitalistično podjetje in od takih tveev se ne sme kaj slabega čitati, oziroma jih je treba protežirati, čeprav goljufajo vlado in izpostavljajo letalce v nevarnost.

Vse drugače se je kapitalistično časopisje obnašalo zadnje mesece napram rudarjem. Ko so šli na stavko za nekaj dni, so meščanski listi natisnili to novico z največjimi črkami na prvih straneh, da bo vsakdo videl, kakšne hudobe so premogarji, ker bi radi grizljaj več. Kričali so tudi po radiu, da so premogarji zadali fantom-vojakom bodijaj v hrbet. Seveda, to je uboga delavska para, katero se lahko ponižu je, mogočne kapitalistične firme in njih lastniki ali načelniki so pa "okey". Prav lepo so napravili s premogarji. Tisti fantje tam v Washingtonu največkrat ne vedo, kaj govore, mi delavci pa tudi največkrat ne vemo, za koga glasujemo pri volitvah. In tako nas uče kozjih molitvic.

Tukaj so štirje rovi, last Superior Coal Co. Obratujejo seveda vsak dan. Zadnji plačilni dan so premogarji pri tej družbi dobili plačane počitnice—vsakdo

Zavoji cigaret in drugih daril v uradu čevljarke unije v Chicagu, namenjeni vojakom na frontah.

\$50. Tukaj je Progressivna rudarska unija, lokal št. 1.

"Victory garden" tudi ni najboljši. Marsikdo, ki je letos prvič obdelal vrt, bo "obcagal". Jaz sem krompir posadila 22. marca, aprila je pa zmrznil. K sreči se je še hitro obrastel in je še precej lep; jemo ga že mesec dni. Kateri so ga pozno sadili, ne bo veliko prida, sicer pa tukaj nikoli ne cvete. Meseca aprila je bila pri nas suša in zima, maja zmiraj dež, sedaj je pa zopet suša. Paradižniki že zorijo in tudi se sušijo.

Vladni organi so nam vedno priporočali, naj gojimo kokošje-rejo. In tako ima letos skoraj vsakdo kokoši, ali sedaj nam pa žita ne dajo. Marsikdo bo moral prodati kokoši in še poceni. Tako vedno "sfiksajo" reveža. Je res tako kot je moj oče rekel, da revež je zmiraj revež—ako ni lačen, je pa ježen.

Naš sin Louis je še vedno v vojaški bolnišnici. Roka se mu še vedno gnolji. Ravno danes je pisal, da je prišel iz rane košček lesa. Kaj bodo z njim napravili, še ne ve. Toda moramo potrpeti, saj se bore za demokracijo, kapitalistično seveda. Sedaj so čedalje bližje drug drugemu in si bodo lahko podali roke v znak prijateljstva. Tako bo, dokler zopet ne bo dosti siromakov za "kanonofuter", kajti bogatini so na varnem.
Annie Widmar, 356.

Nekoliko kritike

Moon Run, Pa.—Že dolgo ni bilo nobenega dopisa iz naše naselbine. Vzrok je najbrže v tem, ker vsakdo rajši čita kot piše, kajti pri tem se odpočije, ker je danes vse tako zaposleno z raznim delom. Torej bom jaz malo napisala.

Prosveto rada čitam, ker prinaša dobro čtivo in razne produčne članke. Posebno se mi dopadejo dopisi in prej tudi Domače vesti. Tja sem najprej pogledala in mislim, da tako tudi drugi čitatelji. Posebno so bile te vesti zanimive, dokler so bile v njih vesti od naših članov-vojakov, oziroma imena onih, ki so odhajali v službo Strica Sama. Zadnje čase pa je to izginilo iz Domačih vesti, kar se meni ne dopade.

Naše društvo je na zadnji seji to stvar vzelo v pretres in naše članstvo se ne strinja s tem, ker so bile te vesti odrezane s prve strani, kamor taka poročila spadajo. Prosveta je naš list, lastnina članstva SNPJ in bodčnost naših mladih članov in vojakov. Res ne vem, zakaj se to ne nadaljuje kakor se je prejšnje čase. Res so njih imena priobčena od časa do časa, toda znotraj Prosvete, navadno v Društvenih vesteh, kamor pa to ne spada.

Mogoče bo kdo rekel: "O zdaj, ko je šel njen sin, ji pa ni prav. . ." Po pravici povedano, do danes še ni bilo priobčeno njegovo ime v Prosveti, kakor tudi ne onih, ki so skupaj odšli k vojakom dne 17. junija. Jaz nič ne dam na to, kaj kdo reče. Zmeraj sem delala za korist in dobrobit SNPJ, kakor tudi moj pokojni mož in vsa moja družina. Torej žiher povem svoje mnenje in povejo naj tudi drugi člani, kaj mislijo o tem.

Kot sem že prej omenila, rada čitam Prosveto, posebno dopise, ker tam človek spozna, kakšnega mnenja je ljudstvo, kajti vsak dopisnik piše kakor misli. Dopadejo se mi tudi komentarji Milana Medveška. V njegovih spisih se vidi, da je fant zrastel iz stare delavske korenine. Le še piši, Milan!

Rada čitam tudi ženske dopise, posebno od onih, ki so poučene o delavskem položaju, poseb-

no kar se tiče naših premogarjev. Njih trpljenje najbolj pozna premogarjeva žena. Premogarji nikdar dovolj plačan za svoje nevarno in naporno delo, ki ga opravlja globoko pod zemljo; vsako minuto je v smrtni nevarnosti za življenjski obstanek sebe in svoje družine. Toda če vprašajo za nekoliko boljji košček kruha, za nekoliko povišanja plače v tej neznosni draginji—po vladi določene cene so le na papirju—se jim pa predbaciva, da niso patriotični, da bo cejo vojna izgubljena, če ne bodo garali in bili tiho. Nič pa niso krivi kapitalisti, ki nečejo nič slišati o njih zahtevah. Kapitalisti si polnijo svoje nikdar polne malhe z delavskimi žulji, toda kdo bo milijonar, bomo videli šele po vojni.

Tudi jaz čitam različne časopise in poslušam po radiu, toda do sedaj še nisem nikjer videla niti slišala, da so v tem delavskem sporu prizadeti tudi kapitalisti. Med premogarji je še vedno vse zmešano: nekateri delajo, drugi ne; po nekaterih krajih še piketirajo pri majnah. Izgleda, da bo tako ostalo do oktobra. Delo so pustili že trikrat, toda vedno so bili pognani nazaj v rove. Samo norčujejo se iz njih. In vendar jim sami priznajo, da premogarji vse gor držijo, kajti če ne bi delali, ki se ne vrtela kolesa v drugih industrijah in bi ne mogli producirati svojega materiala za poraz osišča.

Torej zakaj ne dajo premogarjem, kar zahtevajo in kar ni nič preveč. Vlada naj tudi kapitaliste prisili, da tudi oni pomagajo k temu, da bodo čim prej poraženi naši sovražniki in da bo zavladal pravi mir in demokracija. Saj pravijo, da je naša Amerika še zmeraj pravična dežela na demokratični podlagi in da se prav za to bojujejo naši sirovi—za boljšo bodočnost vsega sveta.

Premogarji so že dosti žrtvovali, prav tako tudi drugi delavci za poraz naših sovražnikov, in še bo treba predno bo vsega konec. Pobrali so jim sinove, ki so jim bili edina opora na stara leta. Nešteti materam so vzeli edinega sina. Med njimi sem tudi jaz prizadeta.

Šele sedaj vem, kako je velika žalost in težka ločitev od svojega sina, posebno še od edince, ki odhaja v tuje kraje s svojim mladim življenjem, mogoče privklat od doma. Kakšna je bol, vedo samo oni, ki so prizadeti. Ali nič ne pomagaj, udati se moramo usodi in upati, da se spet srečno vrnejo med nas. Saj pravijo, da je potrpljenje božja mast, revež pa je oni, ki se z njo maže.

Dokler bo ta sistem, bodo take žrtve tudi še v bodoče in občutilo jih bo najbolj delovno ljudstvo.

Od našega društva 88 SNPJ so zopet odšli k vojakom sledeči člani: Albert Kink, Albert Jerala, Joseph Kolenc, Johnny Ambrozich, prostovoljno pa sta šla k mornarici, oziroma pomorščakom sin F. Amb.—(Amrozicha?) in Daniel Pestotnik. Do sedaj je od našega društva 41 članov pri vojaki. Mi jih pogrešamo in jim želimo srečnega povratka.

Jennie Jerala, 88.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

Izdaja svojo publikacijo in še posebej list Prosveta in kerliči, ter potrebuje agitacije svojih družin članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podporanih organizacij. Vse organizacije imajo običajno svoj glasilo. Torej agitacijski dopisi in naznanila drugih podporanih organizacij in njih članov naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ruski topniški oddelek v akciji na fronti v provinci Kuban.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

VESTI IZ DOMOVINE

Ispred vojaškega sodišča
Prejeli smo—brez podrobnjših podatkov—poročilo, da so bili v mesecu februarju v Ljubljani pred vojaškim sodiščem obsojeni v dosmrtno ječo naslednji Slovenci:

Janko Brulc (in contumaci- am), rojen 1921 na Talčjem vrhu blizu Črnomlja;

Ludovik Marković iz Toplic;

Anton Fink iz Toplic;

Leopold Gorše;

Anton Serčelj;

Janez Lesar, rojen 1908 v Da- nah;

Marija Brinovec, rojena 1904 v Mirnem Dolu pri sv. Gregorju;

Jože Brodnik, rojen 1915 v Gornji Kamnici;

Josip Lesar, rojen 1917 v Rib- nici;

Franc Semerl, rojen 1910 v Planini;

Franc Zlobek, rojen 1893 v Ga- zici pri Cerkljah;

Martin Tepina, rojen 1921 v Ljubljani; Ante Furic, rojen 1913 v Radozi.—JIC.

Zaplemba premoženja

Dobili smo vest, da so Italija- ni zaplenili imetje Antonu Jav- nikarju iz Ljubljane.

Anton Javnikar je bil rojen 1913 in stanuje v Ljubljani.—JIC.

Slovenska kolonija v Valjevu

Pod predsedništvom Cvetka A. Kristana so Slovenci v Valjevu (izgnanci v Srbiji) nabrali o bo- žiču 30.000 dinarjev za otroke in reveže.—JIC.

Ironija naših rabljev

Ljubljanski časopis 'Slovenec' prinaša v svoji številki z dne 29. aprila 1943 pod naslovom "Pro- slava dvehletnice zasedbe" na- slednjo vest:

Na cvetno nedeljo je bila v Soboti velika proslava dvehletni- ce prihoda madžarskih čet v Slov. krajino. Proslava so se udeležili zastopniki višjih oblasti iz prestolnice. Prav tako so se vršile podobne proslave po ostalih slovenskih krajih.

KONFERENCA ZA REHRANO

Dr. Branko Čubrilovič se nahaja v Washingtonu

Washington, 15. julija.—Dr. Branko Čubrilovič, minister pol- jodelstva, preskrbe in prehrane, je danes prišel v Washington, kjer se bo udeležil prve seje za- časnega komiteja za prehrano, ki zastopa 44 dežel, na podlagi odločitve, sprejete na konferen- ci za prehrano in poljedelstvo v Hot Springsu.

Dr. Branko Čubrilovič se ude- ležuje teh razgovorov kot dele- gat Jugoslavije.—JIC.

Jugoslavija vsotpi v ožji odbor

Washington, 16. julija.—Na včerajšnji sejičasne komisije za prehrano so izvolili člani ko- misije ožji odbor, ki šteje le 11 odbornikov. Med njimi se na- haja tudi Jugoslavija.—JIC.

PREHRANA V SRBLJI

Nekateri naši državniki, ki so uspeli pobegniti iz zasedene Ju- goslovije, poročajo naslednje o prehrani na srbskem ozemlju:

Kruh: dnevni delež je od 220 gr dnevno. Prav v začetku, od žetve 1941 pa do novembra iste- ga leta, je ljudstvo ta delež do- bivalo. Od meseca novembra 1941 naprej pa so se razmere stalno slabšale, tako da so pe- karne prodajale kruh v mesecu marcu 1942 le še vsak drugi ali celo tretji dan. Neposredno po žetvi leta 1942 se je položaj za par mesecev zopet nekoliko po- boljšal, toda od novembra 1942 naprej so se razmere zopet obr- nile na slabše in pomanjkanje je postalo mnogo hujše kot pomla- di. Kruh je seveda mešan s tur- ščico in je jako slab. Uradna ce- na je 11.50 (pred vojno 3 do 5 din kg). Na črnem trgu prodaj- ajo kruh po 180 din (!!) kg.

Mast in druge maščobe: tedenski delež je od 220 gr. Toda od začetka okupacije, to je od aprila 1941 pa do danes, je bila tudi ta neznatna količina vsega sku- paj trikrat razpoložljiva. Edino- le na črni borzi je dobili za živ- ljenje neobhodno potrebne ma- ščobe po cenah od 480 do 520 di- narjev kg.

Meso: tedenski delež je 200 gramov. V začetku je bilo raz- deljevanje neredno. Sele lani, ko so začeli Nemci klati živino v velikih količinah radi pomanjka- nja krme in zaradi kož, ka- tere izvažajo v Nemčijo, je pre- bivalstvo vsaj deloma dobivalo svoj delež mesa. Po nekoliko mesecih pa se je seveda pokazala slaba stran tega postopanja in položaj se je v pogledu dovoza mesa ogromno poslabšal. Urad- na cena je 34 din kg—na črni borzi pa ga prodajajo od 140 do 180 din kg.

Živilna: ni racionirana. Na pro- daj pa je na črni borzi.

Mleko: dobi se le na črni borzi po 50 do 60 din liter.

Sladkor: dobiva prebivalstvo precej redno po 600 gramov me- sečno. Uradna cena je dinarjev 21.50 kilogram.—JIC.

Mussolini in invazija

London, 13. julija (ONA).—Italijanski krogi v Londonu pravijo, da Mussolinijev molk v trenutku invazije prave italijan- ske zemlje značilno osvetljuje, kako globoko je padel "Il Duce" v zadnjem času.

Mussolinijev molk primerjajo z reakcijo, katero bi imel v slič- nem položaju bodisi Churchill, bodisi Roosevelt in izjavljajo:

"Kdo bi si mogel zamisliti n. pr., da bi bila Anglija napade- na in da se Churchill ne bi zga- nil in ne bi imel niti besedice povedati svojemu narodu, ka- terega bi bil strmoglavil v boj na življenje in smrt? Kdo bi si mo- gel misliti, da bi Roosevelt po Pearl Harborju ostal brez besede?"

Duce ni našel ničesar v svo- jem suhem srcu. On ni znal na- vdušiti svojega naroda kot je

storil Rene Viviani leta 1914, ko je s svojim navdušujočim pozivom—"La patria est en danger"—podžgal Francoze, tako da so nekaj tednov pozneje izvojevali odlično zmago na Marni. Mus- solini je bil nedvomno nekoč si- jajen govornik, toda odkar se nahaja Italija v vojni, se je v tem pogledu neprestano slabšal.

Njegov zadnji govor, ki je bil objavljen pred približno 14 dne- vi, je posejan s prostaškimi iz- razi in izjavami kot n. pr., da bodo vojski invazijske armade ostali v Italiji "vodoravno", in ne "pokoneci", nakar je še pri- segal, da bodo napadalci pobiti takoj na robu obale. Razvoj do- godkov je že osmešil to njegovo bahanje.

Nove homatije v jugoslovanski vladi

London, 15. julija (ONA).—Jugoslovanska vlada v izgnan- stvu, ki se je šele pred dvema tednoma izklopala iz velike kri- ze, se je v najbolj kritičnem trenotku te vojne zopet zamotala v novo krizo.

Poročajo, da je bila seja mi- nistrskega sveta zopet odložena, ne da bi bil določen rok za novo sejo. Seja je bila baje prekinje- na, ker so srbski član vlade od- bili več hrvaških predlogov, ka- tere je podal podpredsednik vlade dr. Juraj Krnjevič z zahtevo, da se vključijo v vladno dekla- racijo. V vseh krogih Zedinje- nih narodov pričakujejo te de- klaracije jugoslovanske vlade z največjo nestrpnostjo. Tako principiolo izjavo je poskusil sestaviti že bivši ministrski predsednik Slobodan Jovanović, a njegov naslednik Miloš Trifu- novič jo je revidiral.

Ta načelna deklaracija, ki je bila v razpravi na seji kabineta pretekli teden, priznava dejstvo, da obstajajo tri različne nara- dnosti—srbska, hrvaška in slo- venska. Izjava zahteva nato ob- novitev vseh osnovnih jugoslo- vanskih državnih ustanov, in si- cer v duhu prenovljene in pom- ilajene demokracije. V tem smislu deklaracija priznava tu- di načelo federativne ureditve.

"Doba unitarizma je stvar pre- teklosti," je rečeno v načrtu iz- jave, "in bodočnost je v federati- vni organizaciji, ki bo dovolje- vala Srbom, Hrvatom in Sloven- cem, da sodelujejo v najlepši harmoniji, ne da bi bila kate- remu koli izmed teh narodov za- nikana pravica do razvoja nje- gove posebne narodne individu- alnosti."

V tem načrtu izjave je tudi re- čeno, da so jugoslovanski vojni cilji: — "Obnovitev Jugoslavije, večje in močnejše od stare Ju- goslavije in povrh tega reorgani- zacija države v pravem demo- kratičnem duhu."

Podpredsednik vlade Juraj Krnjevič je predložil v svrhu do- poldnitve te izjave naslednje to- ke:

1.) Da se znova potrdi srbsko- hrvaški sporazum z dne 26. av- gusta 1939, ki je ustanovil hrva- ško banovino kot avtonomno fe- derativno ediničo Hrvatov.

2.) Sporazumno priznanje, da bo vsak narod posebej in vsak zase, torej Srbi, Hrvati in Slo- venci, ne pa ljudstvo Jugoslavije kot celota, odločal z večino

glasov o stvarni ureditvi in bo- doči organizaciji Jugoslavije.

3.) Kazenski postopek proti vsem onim osebam v domovini in izven nje, ki rovarijo proti obnovitvi zedinjene Jugoslavije, kakor tudi onim, ki si prizadeva- jo poglobiti spore med posamez- nimi narodnimi deli jugoslovanske države.

Srbski člani vlade trde, da na- čelo federalizma brezpogojno vsebuje idejo, da mora narod kot celota odločati o bodoči or- ganizaciji režima. Njim ni nič do tega, da potrdi sporazum iz leta 1939. Njihovo naziranje je, da je pogajanja za sporazum vo- dil knez Pavel, ki ni upošteval narodnostnih razmer in zahtev posameznih pokrajin. Srbski člani vlade trde, da stari spora- zum ni več veljaven in ne more biti podlaga za bodočo federati- vno strukturo države.

Hrvati pa s svoje strani odre- kajo svojim srbskim tovarišem pravico, da razveljavijo spora- zum iz leta 1939, ki bi jim dal priliko, da Hrvatom ponudijo kakšno drugo, "blago" formo sa- mouprave—in to kljub temu, da je bil sporazum potrjen v jeru- zalemski deklaraciji vlade v iz- gnanstvu z dne 4. maja 1941.

Splošno prevladuje mnenje, da Srbi ne bodo hoteli privoliti v to, da bi se javno obsodili oni, ki rovarijo proti obnovi Jugosla- vije—ker baje Hrvati zahtevajo celo, da se obtoži poleg drugih tudi jugoslovanski ambasador v Zedinjenih državah, Konstantin Fotič in srbski dnevnik iz Pitts- burgha 'Amerikanški Srbobran'. (Direktor Office of War In- formation, Elmer Davis, je os- tro obsodil časopis "Amerikan- ski Srbobran" zaradi njegove politike pisanja, ki po mnenju Elmer Davisa podpira nacistič- no propagando. Izjavil je tudi, da je justični department opazo- val omenjeni dnevnik že dalje časa).

V vseh jugoslovanskih krogih v Londonu vlada največje razo- čaranje nad tem, da se je nova vlada pokazala nesposobno najti jasne in določne smerice za no- vo jugoslovansko državno poli- tiko.

Sumner Welles postavlja osnove

ameriške vojske politike

Sumner Welles, državni pod- tajnik, je v junjski izdaji orga- na Ameriške delavske federa- cije "Federationista" dal poseb- no jasno izjavo o verjetni bodo- či ameriški politiki v odnosu do nekih povojnih problemov.

Welles najprej ugotavlja, da je "problem daljne bodočnosti, ki se nas vseh tiče, vzpostavitev stalnega miru s pomočjo naše zmage". In potem še poudarja, da je "ta problem o povojni poli- tiki v osnovi vprašanje našega lastnega interesa."

In medtem, ko nam predvid- no stavlja do znanja kot svoje osebno mišljenje, "da bi sedaj bilo predragost, če bi vlada sku- šala odrediti natančno in v po- drobnostih neki jasen načrt mednarodnega sodelovanja, ka- terega bi Amerika sprejela," re- alistično opozarja, da "moramo vsi računati s tem, da bodo ob koncu te vojne gotove razmere dozorele." In kot rezultat teh razmer bodo morali posebno v prehodni dobi, ki bo sledila us- tavitvi sovražnosti, "oni Zdru- ženi narodi, ki bodo poklicani, da prevzamejo razne potrebne funkcije, vzdržati red"; te funk- cije bodo obstojale v repatriaci- ji in združitvi razdvojenih družin, pomoči v hrani, kontro- li boleznih in fizični vzpostavi- tvju stanovanj v bombardira- nih krajih.

"Jasno pa kaže," pravi Welles, "da mora, kot rezultat žalostne- ga nauka, ki ga je človečanstvo črpalo iz dogodkov zadnjih 25 let, vsaka oblika menadrodne organizacije, če hoče uspešno delovati, priznati kot osnovo nekoliko glavnih principov."

Welles za tem postavlja sleden- čih šest osnovnih točk, katere smatra kot potrebne:

1. Sile, ki so za to pripravlje- ne, morajo na podlagi medna- rodnega sporazuma ustvariti kombinirano armado, ki se bo vporabljala regionalno (pokra- jinsko) ali na širši podlagi in katere bo toglia in hotela pre- prečiti napade, onemogočiti mednarodne konflikte in sploh

paziti, da se ne ruši mir po svetu.

2. Obstojati mora mednarod- no sodišče, pred katero pridejo vsi mednarodni spori in katero bo uživalo mednarodno zaupa- nje.

3. Ustvariti se mora učinko- vit mednarodni način, ki bo po- stavil neke vrste oboroževanja izven zakona in ki bo pregled- oval oboroževanje vseh narod- ov.

4. Morajo se ustvariti primer- ne in praktične tehnične orga- nizacije, ki se bodo bavile s fi- nančnimi in ekonomskimi stvar- mi in ki bodo dajale nasvete članom Združenih narodov, ta- ko da poedine sile ne bodo sa- me vodile autarkične trgovske in finančne politike. Povojni čas bo na ta način epoha ekonomskega sodelovanja in zviša- nja življenjskega standarda, ne pa življenjske konkurence in zni- žanja življenjskega standarda za nas vse.

5. Mora se priznati princip enake suverenosti vseh držav, malih in velikih. In skupaj s tem ustvariti princip, da se mora pripraviti pot za svobodo in samoupravo vseh narodov, ki želijo svojo svobodo čim so- ti sposobni, da to pravico prevzamejo.

6. In končno se mora v svetu, za katerega se mi borimo, pre- nehati vsaka potreba za rabo nesrečnega izraza "rasna ali verska manjšina."

Welles, poudarjajoč svojo še- sto točko, izjavlja: "Ako se na- rodni sveta borijo in umirajo, da ohranijo ali dobijo svobodo po- edine pred zakonom, ali je po- tem mogoče, da narodi Zdru- ženih narodov pristanejo na zo- petno vzpostavitev sistema, v katerem bodo ljudje smatrani, da pripadajo takim "manjši- nam"? Enakost poedincev, ka- kor tudi enakost narodov, res ne more biti zagotovljena z od- redbami. Enakost je odvisna od njihovih lastnih uspehov in njihove lastne notranje vredno- sti. Toda vsak človek ima pra- vico na enakost človečanskih pravic in na enakost do vseh priložnosti. To je podlaga naš- tega demokratičnega prepriča- nja."

Ko je prišel do tega zaključka, je Welles slikovito pokazal sporazume o medamerikanskem dogovoru, na katerem temelji Panamerikanizem in regionalna solidarnost ameriških republik. On nas opozarja, da se do teh sporazumov ni prišlo v enem dnevu in da se ni uspelo samo na podlagi začasnega osnutka.

"Nasprotno," poudarja Welles, "do cilja smo prišli samo po mnogih letih in je celo bil po- treben napad na eno ameriško republiko, na Združene države zato, da se končno pride do regionalnega sporazuma zapadne hemisfere."

Mogoče bi bil najboljši način za Združene narode, da tudi oni ustvarijo mednarodno orga- nizacijo po isti metodi stopnje- vite evolucije. Ako bo dovolj elastičnosti v delovanju na za- četku prehodne dobe in če bodo Združeni narodi imeli dovolj praktične skušnje v vojnem ča- su in po zmagi, bo to po vsej priliki jasno pokazalo, kakšna vrsta organizacije je najbolj si- gurno garantirala dosego: osnov- nih ciljev, h katerim se teži.

Izolacionistom pa daje curek mrzle vode. Opozarja, naj pa- zimo na "cinike, katerih glasove čujemo, ko hočejo dopovedati, možem in ženam te dežele, da kakor so zmeraj bile vojne v preteklosti, bodo tako tudi v bodočnosti in da je najboljši na- čin za nas, da ohranimo svojo kožo — Združene države "gredo po svoji poti" in, ko se konča vojna, se lahko zopet hlinimo, kakor da vse, kar se godi v ostale- nem svetu, se nas tukaj nič ne tiče."

V odgovoru na ta provinciali- zem Welles pravi: "Američani so že potkusili tak način politi- ke, ki pa je popolnoma in ža- lostno propadel. Današnje ma- tere in očetje uvidevajo, če bi Združene države res vedele, kaj je bil njihov interes v toku zad- njih 20 let in bi se tega res drža- le s tem, da bi pomagale pogasi- ti prve požare, ki so potem zažgali ves svet, ne bi sedaj nji- hovi sinovi morali doprinositi največjih žrtev za obrambo svo- bode in sigurnosti svoje domo- vine."—Common Council-FLIS.

Članice Splošne mornarske unije CIO v Louisvilleu, Ky., nabira- jo podpise na peticije v kampanji za ustavitev naraščanja draginje.

TO IN ONO

Piše Zvonko A. Novak

Združeni narodi in Jugoslavi- ja.

— Na strani demokratičnih bojnih sil je vojna nujna rodila ustanovo, ki so ji dali ime Zdru- ženi narodi. Ze samo ta njen postanek nam pove njen pogla- vitni namen. Le v tesni poveza- nosti morejo svobodoljubni narodi streti surovo silo osiše- nih pobratimov ter narediti kon- nec pobesnelosti japonske sol- dateske, nacijske drhali in fašisti- sne sodrge. Samo s skupnim sodelovanjem se da ugonobiti fašistična pošast in doseči tra- jen, pravičen mir.

Združeni narodi so prvotno sestajali iz dvaintridesetih ljud- stev, sedaj pa sestajajo menda že iz štirinajstidesetih, kakor je to razvidno iz raznih uradnih poročil. Organizacija Združeni- h narodov se opira na nekaj splošnih načel, za katera se bo- juje demokratični svet. Med njimi so tudi kardinalne točke znamenitega Atlantskega pisma.

Določbe Atlantskega pisma, štiri svobodščine, izjava Zdru- ženih narodov, dogovori med člani Združenih narodov, vse to kaže, da pridemo po tej vojni do nove družabne, politične, gospodarske in pravosodne u- reditve sveta. Atlantsko pismo obljubuje svetu boljše delavske razmere, varnost pred pomanj- kanjem, družabno zaščito, tra- jen mir. To vse so pa naslanja na širokoprčnost, človekoljubje, strpnost in družabno prajčnost, kar je podlaga pravemu, resni- čnemu krščanstvu in merilo svetovne prosvetljenosti ali ci- vilizacije.

Ta načela so v ostrem na- sprotnju s stremljenjem za ple- mensko in narodno gospodo- valnostjo, s stremljenjem, ki se ga tako krčevito oklepa osiščna svojat. To so divjaške sile, ki skušajo podjarmiti svet. In če naj se obvaruje življenje, obva- rujeta svoboda in neodvisnost, če naj se ohranijo človeške pro- vime in krščanska pravičnost do- ma in drugod, se morajo tiste surove, barbarske sile zatreti, je rečeno v izjavi Združenih narodov.

Raba sile se mora opustiti, je rečeno v Atlantskem pismu. Ravnovesje vojaških sil ne drži več. Vojne so najhujše zlo na svetu in dokler si ljudje ohrani- jo sistem ravnovesja v vojaš- kih silah, se svet ne more zne- biti vojne nadloge. Vojna proti nasilnosti je dostikrat cema za narodno neodvisnost. Ravnove- sje vojaških sil ne more več nuditi prave varnosti pred po- manjkanjem in strahom.

V Atlantskem pismu se na- rodna samoodloča izrečno ne poudarja, ali rečeno pa je, da imajo vsi narodi pravico do vladavine, kakršno si izberejo sami. Priznane so vladne pra- vice in samovlada tistim, kate- rim je bilo to oboje vzeto silo- ma. Zagotavlja se mir, ki bo nudil vsem narodom sredstva za varno bivanje v mejah njih- nega ozemlja. Zagotovitev, da bo po teji vojni ob zmagi Ame- rike, Rusije, Anglije, Kitajske in drugih zaveznih sil konec vsakršne politične grabljičivosti, pomeni večjo avtonomijo za ljudstva, ki so pod oblastjo tega ali onega imperija.

Združeni narodi mislijo na

gospodarskem polju tako ure- diti svet, da bodo imele vse dr- žave dostop k surovinam in kupčiji sveta z enakimi pogoji in pravicami. Vsi narodi bodo sodelovali v prizadevanju za večjo in splošnejšo gospodarsko blaginjo človeškega rodu pa za mir, ki naj zagotavlja vsemu človeštvu varnost pred pomanj- kanjem. Ta točka je najvaž- nejša med vsemi. Kajti od nje je odvisna izvedba vseh drugih v načrtih Združenih narodov. Brez varnosti pred pomanjka- njem ne more biti miru in brez tega ne blaginje med ljudstvi. Da so ljudje varni pred po- manjkanjem, mora biti doseže- na gospodarska obilica, ki iz- ključuje vsako gospodarsko kri- zo. Posamič je to skoro nemo- goče. S skupnim sodelovanjem se da to še kako narediti, če prav ne z lahkoto.

V izjavi Združenih narodov se navaja ohranitev človeških pravic' za vojni cilj demokra- tičnih zaveznikov. Atlantsko pismo zagotavlja sledeče človeš- ke pravice: svobodo govora in tiska, svobodo vesti in bogočas- tja, svobodno potovanje po mor- jih, trgovinsko svobodo, svobod- no vplivanje proti kravjim kup- čijam z ozemljem, na katerem kdo biva, svobodno vplivanje na obliko vlade, kateri je kdo podložen, varnost pred strahom, sovražnim vpadom, varnost pred čezmernim bremenom obo- roževanja, pred tiransko vlado in pomanjkanjem.

Jugoslavija je tudi članica Združenih narodov. In ker je temu tako, bi se dalo sklepati, da se striinja z vsemi načeli, ci- lji in smotri te vojne ustanove, ki se morda obrdži tudi še po vojni.

V Jugoslaviji sta sedaj dve bojni stranki, ki zasledujeta morda skupen cilj v tem, da si obe prizadevata zapoditi krute fašistične zavojevalce iz svoje nesrečne dežele. Drugače pa sta ni tako navzkriž, kakor so v navzkrižju načela Združenih narodov z osiščnimi. Bojevniki, ki jim je Draža Mihajlovič na fe- lu, pripravlja kot vojni minister kraljevske ubežne jugoslovanske vlade pot vrnitvi starega re- žima; pod njim ni bilo nikoli po- prej in ne more biti sedaj nobe- ne varnosti pred pomanjkanjem in strahom. Drugi se, kakor rečeno, tudi krepko upirajo la- škim, nemakim in madžarskim zasedbenim četam v Jugoslaviji. Ali ti imajo načela Združe- nih narodov pred očmi. Vzori le teh so njihni vzori.

Le taka Jugoslavija, ki zre v bodočnost z novimi pojmi ljud- skega življenja, le taka Jugo- slavija, ki veruje v demokraci- jo in svobodo — politično in go- spodarsko — le taka Jugoslavi- ja, ki veruje v vzore, izražene v izjavi Združenih narodov in Atlantskem pismu, more imeti zadosti prostora za vse tri svoje elemente, edinoče taka Jugo- slavija more nuditi Srbom, Hr- vrtom in Slovcnem varnost pred pomanjkanjem in stra- hom. Edinoče v takni Jugo- slaviji morejo biti vsi trije bratski narodi deležni blahtnih sadov pravičnega miru, ki je najpoglavnejši pogoj za kre- pek razvoj narodne kulture in splošne ljudske blaginje.

Združeni narodi mislijo na

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Zavezniška vojaška ladja odhaja iz neke atriške luke proti Siciliji.

SOSESKA

ANTON INGOLIČ

(Se nadaljuje.)

Kolikokrat se ji je oče že vdal! Če jo ima zares rad, bi se ji bil tudi v tem, samo počakati bi bila morala. Zdaj pa je prepoznal!

Drugi dan je bila bleda in slaba, kakor bi vstala iz bolniške postelje.

"Veronika, saj ne bo tako hudo!" jo je izpodbujala Mina.

Opoldne je dobila pošto. Drobno pismo je bilo.

"Mnogo sreče in otrok s Pišornom ti želi Tvoj znani neznanec!"

Opotekla se je z njim skozi kolarnico na sadovnjak in se bridko razjokala. Več kakor desetkrat je preletela Tončeve besede. Bile so krute in posmehljive, a čutila je, da se za njimi skriva njegova žalost.

Čim bolj se je bližala poslednja nedelja, bolj jo je grizlo.

Šivilje so že odšle; lepa bela obleka je visela v omari in čakala nanjo, tudi venec in šopki so bili že pripravljene. Mizarji so dogotavljali postelje in še ob vsaki priliki šalili, da bodo napravili posebno močne, ker Pišorn že leto dni ni spal pri ženski, Veronika pa menda pri moškem še nikoli. Prednjo sobo so nanovo prepletkali in okrasili. Zaklali so prašiča in tudi številnim puranom, gosem in petelinom je Mina že prejšnje ure.

"Le brez strahu!" jo je tolažil Koren, ki je le opazil, kako je zbledela zadnje dni. "Dobro si se dobro držala, menda ne boš pred koncem omagala. Ženske ste pač vse enake; tudi tvoja mati, Bog ji daj dobro, je zadnje dni prejkajala več kot deset let v zakonu. Čeprav je bila petnajst let mlajša kot jaz, sva se dobro razumela. Glej, še tebe sva dobila! Človek včas ne ve, kje ga čaka sreča!"

Veronika pa je, če je le mogla, pobegnila iz hiše in se skrila kam v kolarnico in kot brez življenja buljila v tla.

Takšno jo je našel neki večer Tomaž. Kljub svojim na pol slepim očem jo je razumel. Sedel je blizu nje in iskal primerne besede.

"Saj sem rekel, da ni zate! Veronika, škoda te je!" je končno rekel toplo.

"Kaj pa naj napravim?" je kriknila in padla bratu v naročje.

Tomaž jo je božal po lasih in čakal, da se je zjokala, šele potem je nadaljeval:

"Ni še prepoznal! Še enkrat nisi rekla 'da'! Koliko vojakov je v zadnjem trenutku odmaknilo glavo in krogla je švignila mimo."

"Ni še prepoznal?" ga je Veronika proseče vprašala.

"Ne!" je odvrnil Tomaž počasi: "Pojdi k župniku in razderi!"

"Kaj pa oče?" je zastokala, pograbila Tomaževo roko in potegnila k sebi, kakor da je v njej rešitev.

"Oče? Potrpi ga bo, a bo prebolel, če te ima rad! Moški dosti pretrpi, pogled mene!"

"Tomaž, pomagaj mi!" je Veronika zaprosila in krčevito stisnila njegovo roko.

"Rekel sem ti: pojdi k župniku! Druge poti ni!"

"Tega ne morem storiti očetu!" je kriknila in bridko zajokala.

Tomaž pa jo je prijel za roko in jo potegnil v noč. Brez moči mu je sledila. Ničesar se ni več jasno zavedala. Kakor skozi meglo je videla župnikov začuden obraz, nerazložno je slišala njegove, Tomaževe in svoje besede.

Zavedela se je šele drugo jutro pod udarci

očetove palice. Ni čutila bolečin in tudi ni razumela besed, s katerimi jo je Koren zavrgel, toda tisto najstrašnejše, kar jo je tiščalo zadnji čas, se ji je odvalilo s srca. Vedela je, da ji v nedeljo ni treba nikamor. Pripravljena je bila, da za to srečo pretrpi najhujše.

V hiši je bilo vse narobe. Gera se je topila v solzah, Mina pa je kričala od jeze:

"Da si nam napravila tako sramoto!"

Koren je bil blede kakor zid. Ves dan ni nikogar pogledal.

Po večerji pa se je odločil, ko so bili zbrani okoli mize:

"Jok, ti se boš oženil, takoj po veliki noči! Tebi bom dal čez! Veronika se naj pobere od hiše, ko pride nova gospodinja! Tudi Tomaž si naj poišče drugod streho!"

Nato je vstal, si oblekel zimsko suknjo in poklical Mino:

"Mina, s teboj se odpeljem! Te sramote ne bom gledal!"

Mina je poiskala ruto, si naložila v cekar mesa in kruha in mu sledila.

Veronika je otrpela ostala za mizo, Jok pa se nasmehnil in zini:

"Pa se bom oženil, če je tako! Samo nevesto mi naj najdejo!"

OSMO POGlavJE

Koren se je vrnil čez dober teden.

Pripeljal se je v mraku, da ga ne bi nihče videl. Ko ga je Veronika zagledala na pragu, se je prestrašila. Za nekaj let se je postaral. To je Veronika, ki se je med tednom opomogla in je upala, da se bo še dobro steklo, spet potrl. Niti črhnil ni, tudi Veronika se je brez besed umaknila v kuhinjo. Ko je postavila večerjo na mizo, je sedel na stari prostor, molil na glas in prvi zajel kakor navadno. Na Veroniko se ni ozrl. Toda opazila je, da mu je roka težka in da mora paziti, da mu ne kaplja na mizo. V sobi je bilo tesnobno, čulo se je le škrobotanje z žlicami in tiktakanje ure. Da bi smela k mizi vsaj Tomaževega otroka! si je Veronika ves čas želela. Po večerji je z Gero popravila mizo in ostala v kuhinji tudi potem, ko sta opravila. Nobene besede ni bilo čuti iz sobe, kjer sta ostala oče in Jok sama. Nazadnje je le odšla k njima.

Tedaj je Koren vstal in spregovoril nekam proti uri, a tako, da je veljalo Veroniki in Joku: "Kakor sem rekel, Jok! Oženil se boš. Brez gospodinjne ne moremo. Ali že imaš kaj?"

Jok se je popraskal za desnimi ušesom in se v zadregi nasmejalo:

"Nimam še!"

"Le oglej si!" je nadaljeval, ne da bi obrnil pogled kam drugam. "Sicer pa je Mina obljubila, da se bo pobrigala. Ona je za take reči."

Nato je odšel počasi in trdo iz sobe.

Jok je sedel še nekaj časa, nato pa vprašal Veroniko, ki je omahnila na klop:

"Se bom res moral oženiti?"

Veronika se je trpkro nasmehnila.

"Saj to ni nič hudega, če boš našel pravo!"

"To tudi jaz mislim! Ženiti se ne bojim, samo da bi dobil pravo. Zdenaj sem se premalo brigal za ženske, ko so pa vsi govorili, da nisem za žentivev."

"Ko bodo zvedele, da boš dobil grunt, ti jih ne bo manjkalo!" je vzdihnila Veronika še bolj trpkro in odšla z lučjo v sobico.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljevid Sicilije, ki so jo invadirale ameriške, angleške in kanadske čete.

Bila je brez jasne zavesti, brez volje.

Jadra dvojbornika so padla, veriga sidra je zabobnela. Ta glas je pretrgal vse. Trudila se je, da bi obvladala misel, ki jo je prešinila, stisnila je sina k sebi in hotela nekaj reči Kuzmi, ki je stal poleg nje. Toda iz vsega je nastala samo gesta. Kuzma jo je razumel, zadovoljivo se smehljajoč, in prikimal.

Sani so bile že pripravljene. Vodilni jelen je s hrapavim jezikom nežno lizal Verino ramo. Ko so živali hitro, kakor so bile vajene, potegnile, se je Vera, trudno se držeč, ozrla nazaj. Videla je čoln, ki je pravkar odričnil od ladje. Kuzma je stal ob bregu in mahal z roko. Vera ni mogla razumeti: ali je mahal prihajajočemu čolnu ali je pošiljal pozdrave njej, Veri?

11

Življenje je teklo kakor voz, ki je pripravljen za dolgo vožnjo, ki je trdno narejen in dobro namazan. Včasih, če je skakal po kamenju, so oglušujoče rožljale vse zagode in železno okovje. Včasih, če je zavozil v globoko čestno jamo, se je nagel na stran in žalostno ter vznemirjajoče zaškripal. Toda splošno je tekel mirno in sigurno. William je v hudem vsakdanjem delu gradil gospodarstvo, ki ga je moral graditi in utrjevati, kajti Vera je večala družino skoro leto za letom. Za Mitjo je prišel Andrijaša, potem je v pristojni razdalji zagledala svet živahna Ana, za njo mirna, melanholična Zina. Potem je sledil kratek odmor, a za njim so zadoneli čez morsk obal glasovi novega človeka — beloglavega, topnosega Vladimira.

Dobro je bilo tako! William je bil zadovoljen. Vera je prav marljivo izvrševala ženske dolžnosti. Samo mnogo skrbi so povzročali mali.

Najstarejši je bil že popolnoma samostojen. Celih osem let mu je že bilo! Pravi mož! Pomagal je očetu: urejeval je ribe, skrbel za pse, niral glave polenovk. Oče je pohvalno dejal materi: "No, Vera, sposobnega pomočnika imam! Ko bo še malo zrasel, bom šel z njim na pravi lov. Ali ne, Dimitrij?"

"Ko bo Andrijaša tako velik kakor jaz, si kupimo enojbornico in se popeljemo v Belo morje," je sin resno odgovoril.

"Korajzen fant si, nič se ne bojiš," je smehljaje dejala mati. "No, pa če pride vihar, kaj pa potem?"

"Ali še mar nobenega viharja

nisem videl?" Mitja je bil kar užaljen.

"Prav imaš," ga je podpiral oče. "Pravi mornar se ne sme ničesar bati."

William je že več dni hodil v ustje bližnje reke, da bi napravil pregrajo za losose. Potreben material je že spravil tja, ko je še sneg pokrival zemljo. Sedaj je skoro ves dan brodil do pasu v mrzli vodi in zabijal stebre v tla. Kakšen bo lov? Dve leti je šlo slabo, to leto pa bi jih po vseh znamenjih moralo mnogo priti. Predvsem je to leto potovalo zelo malo tjuenje in še ti zelo daleč od obale. Razen tega so bili tu že gosti roji morskih zajcev, ki vedno napovedujejo prihod lososov.

William je stal ob bregu in zamišljeno vlekel iz pipe.

"Vera, ali se spominjaš, kako sva pred tremi leti garala?"

"To je bilo izjemno leto. Tokrat jih bo težko toliko," je odgovorila Vera.

"Bomo videli. Vidiš, drobiža je že mnogo. Jutri morajo priti veliki. Škoda, da sva samo dva. Z mrežo to bi bilo nekaj!"

Drugi dan so res prišle velike ribe, pa samo še v malih rojih. Še ena noč — in glavni roj je prispel. Reka je nudila zanimivo sliko. Na mirnih, globokih mestih se je vodna gladina gostila jarila od gibanja rib. Nekateri ribe so se premetavale z ene strani na drugo, skakale iz vode in njihove srebrne luske so bleščale v soncu. William in Vera sta napela vse moči, da sta potegnili iz reke preobložene sake.

Zadovoljna z lovom sta sedela na kamnu in se odpočivala. Poleg njiju je spal Vladimir s široko razprtimi rokami. Drugi so bili doma pod nadzorstvom najstarejšega.

"Čudno, kaj jih prav za prav žene iz morja v reke?" je Vera zamišljeno vprašala, ko je gledala gnečo copotajočih rib na bregu. William se je malomarno dotaknil s koncem morskega škornja bližnje ribe, ki je bila že mrtva.

"Najbrže se bolje drste v reka."

Tudi njemu se je zdelo čudno in nerazumljivo. Toda, ali je v znanosti še malo nepojasnjenih vprašanj? William bi utegnil marsikaj povedati ženi o življenju rib, tudi lososov. Preveč ni vedel, vendar več nego žena. Vedel je na primer, da se v morju gostota in vsebina soli v vodi od časa do časa spreminjata. Zdi se, da te spremembe povzročajo potovanja polenovk, slanikov, lososov in še nekaterih drugih rib.

V življenju rib pride doba, ko razvijajoči se spolni produkti potrebujejo sladke vode. In tedaj drve ribe, gnane z nepremagljivim nagonom razplojevanja, iz globine morja v reke. Nevzdržno plavajo po toku, navzgor. Niti brzice niti slapovi jih ne ustavijo. Krvaveč često od ran počivajo v tihem kotu, da zberemo nove moči, da z novo zagrizenostjo prodirajo dalje. Skačejo čez skale—vedno naprej in naprej. Tako potujejo po reki navzgor, dokler ne pride čas, da morajo odložiti jajčeca.

"Poglej, čisto srebrna je!" William je dvignil cepetajočo ribo za škrge. "Če pa je nekaj dni v reki, postane temna. Razen tega se samcu upogne spodnja čeljust kakor kavelj. Ko pride drstitev, dobi po luskah še rdeče in rumene pike."

Potegnil je pipo iz žepa in zamišljeno in pazljivo namašil tobaka v njo. Vera je vlagala ribe v košare na saneh. Jeleni so zaprli oči pred soncem in povesili glave: sonce tako prijetno boža telo!

Morje je bilo kakor visok, zid. Mirno. Nepremično. William se je obrnil in izpregledal dim. Čez njegov obraz se švignil zadovoljen smehljaj. Dones je bil sploh čudovit dan. "In samica drsti tako," je pet povzel in se sklonil nad njo ko ribo. "Ko čuti, da mora odložiti jajčeca, si poišče primerno kraj s hitro tekočo vodo, da la z repom in vsem telesom odtriva kamne na stran in si izkoplje ploščnato, približno dva metra dolgo in meter široko kotel. V to leže in čaka. Ob potranjih ali večernih urah prišamec in se postavi v bližini. Samica odlaga jajčeca, jih oploja."

(Dalje prihodnjič.)

ŽELI KUPITI
tri ali štiri stare harmonike. Pišite za pojasnila in ceno na naslov: John Pilny, 3611 W. 28th St., Chicago 23, Ill.

POŠTNA UPRAVA
Šali vsled vojnih razmer zmanjšalo delo in zamude s preuredbo nastavov. Vsak naslov v večjih mestih ima namreč sedaj še posebno lističko, ki pismonošo pove, v katerem kraju se naslovnik nahaja.
Naslovlite v bodoče vsa pisma: **PROSVETA**, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

The Quickest, Surest Way YOU Can Help Win This War. Buy Defense BONDS—STAMPS Now!

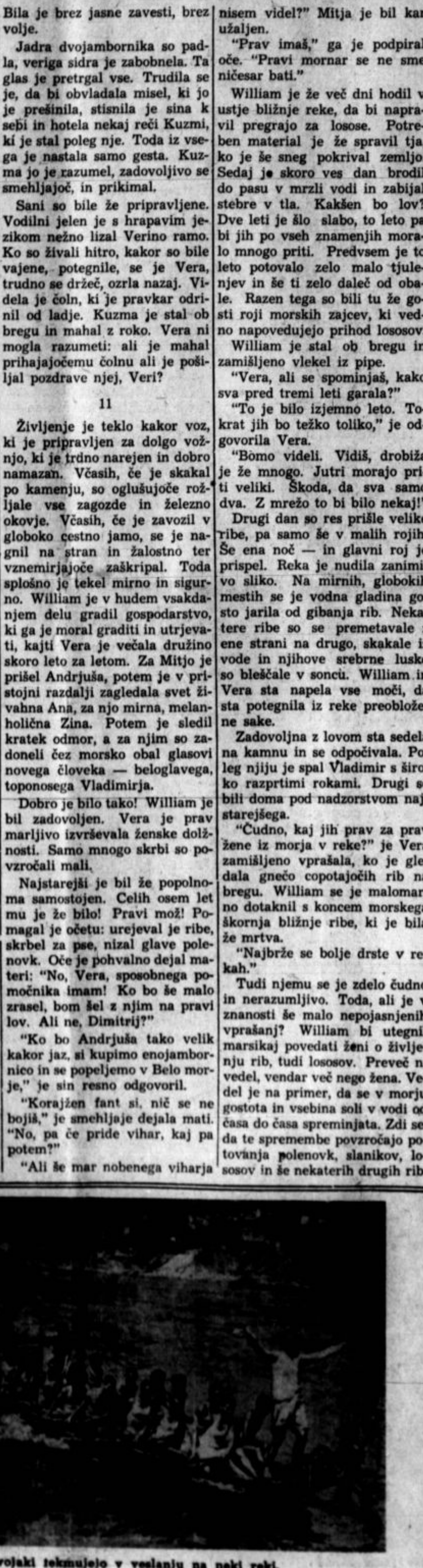
TISKARNA S.N.P.J.
sprejema vsa
v tiskarsko obrt spadajoča dela
Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . .
VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI
. . . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. . . . . Cene smerne, unijsko delo prve vrste
Pišite po informacije na naslov:
SNPJ PRINTERY
2657-59 S. Lawndale Avenue - Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA
Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlana \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varnika reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaje lastnina in gotovo je v vsaki družini morda, ki bi rad čital list vsak dan.
Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.
Cena listu Prosveta je:
Za Zdrav. državo in Kanado \$6.00 Za Člano in Chicago je . . . \$7.50
1 tednik in . . . 4.00 1 tednik in . . . 4.50
2 tednika in . . . 3.00 2 tednika in . . . 5.10
3 tednike in . . . 2.50 3 tednike in . . . 3.90
4 tednike in . . . 1.50 4 tednike in . . . 2.70
5 tednikov in . . . nič 5 tednikov in . . . 1.50
Za Evrope je . . . \$6.00
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.
Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$ . . . . .
1) Ime . . . . . Čl. družine št. . . . .
Naslov . . . . .
Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:
2) . . . . . Čl. družine št. . . . .
3) . . . . . Čl. družine št. . . . .
4) . . . . . Čl. družine št. . . . .
5) . . . . . Čl. družine št. . . . .
Mesto . . . . . Država . . . . .
Nov naročnik . . . . . Star naročnik . . . . .

Pod severnim nebom
Pavel Nisovoj
10
"Ne za dolgo? To je dobro. Sorodnike je pa treba obiskati," je pritrldil Kuzma, čeprav je sprivedel laž. Nato je pripovedoval zopet o sebi. "Toda tevažven je bil za mene tisti čas, ko mi je ušla moja tovarišica. Včasih sem mislil, da bom moral s pečine skočiti v morje. Vsi moji življenjski načrti so šli k vragu! Sedel sem tu kot malik in si mislil: Tamle sva sedela oba in sanjala o otrokih, o gospodarstvu in o drugem. Tu sem popravljal čoln, pa je prišla od zadaj in me objela. Ali tedaj ob nevihti—tedaj se je prestrašeno tesno privila k meni in skoraj vso noč sva tako sedela. Na mnogo takih dogodkov misli človek. In mu postane tako težko pri srcu. No, dajte sem, dam vam še lonček čaja. Čaj je močan. In dovolj ga imam."
"Ne, hvala. Nočem več. Kaj mislite, ali bo kmalu prišel dvojbornik?"
"Kdo bi to vedel? Morda danes, morda jutri? Napravijo, kakor hočejo. Kako je vam prav za prav ime?"
"Vera Jakovlevna."

"Takooo . . . Torej dobro. Torej, Vera Jakovlevna, William me je večkrat obiskal. Stara prijateljica sva si. Pripovedoval mi je o vas. Komaj začne kaj pripovedovati, že omeni vaše ime. Vera in Vera. Toda za vaše očetovo ime nisem vedel."
"Kaj neki vam je pripovedoval o meni?"
"A, različne stvari. Tega si ne morem tako zapomniti. Samo eno vem: zelo je navezan na vas. Tudi sinčka je zelo ljubil. Pravega. Kolikokrat je ponosno dejal: 'Nov pomočnik mi dorasča.' No, pa ga niste mogli vzgojiti! Ali naj nakrmim vaše jelene? Jutri jih popeljem nazaj."
Vstal je in šel počasi k vratom.
Ko je bila Vera sama, je tudi vstala in stopila urno k oknu. Morje je ležalo pred njo kakor širok jeklen pas. Nebo je bilo brez oblakov in sivomodro, skoraj tako kakor voda. Samo daljnji, temni, skoraj nevidni pas obzorja ju je ločil. Leno so valovali težki valovi. Bili so utrujeni, brez volje in brez moči, kakor po dolgem, zmagovitem boju.
Vrata so se odprla, zadonel je Kuzmin glas: "Dvojbornik prihaja. Levo izza rtiča. Prav blizu."

Kitajski vojaki tekmujejo v veslanju na neki reki.